

Baruwa ya kpwandza ya Paulo yomuandikira TIMOTHI Tanga mbere

Timothi kala ni Myahudi kpwa nine na Myunani kpwa ise. Huchisoma chitabu cha *Mahendo ga Mitume* au baruwa zanjina za Paulo undaona kala Timothi wanyendeka na Paulo kuhenda kazi ya kutangaza habari za Jesu (soma *Mahendo ga Mitume* 16:1-3; 17:14-15, 18:5, 19:22, *Arumi* 16:21, *Akorintho a Kpwandza* 16:10, *Afilipi* 2:19-22). Paulo anamhadza sana kpwenye baruwaze nyinji.

Baruwa hino yaandikpwa ni Paulo wakati kala a phephi na kufwa. Wamuandikira Timothi ili amuphe malagizo kuhusu gara ganagotatiza afuasi hiko Efeso. Piya walonda kumtiya moyo Timothi ili asiremwe kusagala maisha ga kumuhamira Mlungu. Piya wamuandikira ili amanye jinsi ya kutsambula vilongozi a afuasi. Paulo anaamba afuasi ni akale na kuluphiro na tabiya nono, amanye ukpweli na aweze kukanira kunaphozembuka mafundzo ga handzo.

Maelezo muhimu kpwa chifupi

Mwadzo 1:1-2

Maonyo kuhusu mafundzo ga handzo 1:3-20

Mafundzo ga kuhusu kuabudu 2:1-15

Sifwa za vilongozi na asaidizi aho 3:1-16

Malagizo kuhusu mafundzo ga haki 4:1-16

Malagizo kuhusu magungu, vilongozi na
atumwa 5:1—6:2
Malagizo kuhusu kumendza pesa na
kukuluphira 6:3–21

¹ Baruwa hino ila kpwangu mimi Paulo, mtume wa Masihi Jesu ariye na uwezo. Nátambulwa kpwa lagizo ra Mlungu ariyehukola, nikale mtume wa Masihi Jesu ariye kuluphiro rehu.

² Nakuandikira uwe Timothi mwanangu mwenye wa chiroho.

Baba Mlungu na Masihi Jesu, Bwana wehu, naakujaliye, akuonere mbazi na ukale na amani.

*Paulo anaonya afuasi
kuhusu mafundzo ga handzo*

³ Kama nrivyokulagiza nriphokala naphiya Makedonia, nakuambira usale kuko Efeso ili ukahaze atu anaofundza mafundzo ga handzo.

⁴ Nakulagiza uaambire ariche kugomba mambo manji ganangoangamiza wakati wa kuphundza adisi nyinji na mlolongo wa madzina ga akare gasigo na mwisho.* Mana mambo higo ganareha malumbano ga ovyo, na tagaterya atu kuishi kpwa imani kulengana na mpango wa Mlungu wa kumuluphira iye. ⁵ Lengo ra lagizo hiri ni kukala nalonda ufundze atu amendzane mioyo kutsuka, akale na mioyo isiyodzihukumu na kuluphiro ra kpweli. ⁶ Mana atu anjina aricha

1:2 1:2 Mahendo 16:1 * **1:4** 1:4 Mlolongo wa madzina ga atu na adisi zao kala gachihumirwa kuhehera mafundzo gao ga handzo.

kufundza mambo higo, nao analunga malumbano ga chizuzu gasigo mana. ⁷ Analonda amanyikane ni alimu a kufundza Shariya za Musa, ela nyo enye taamanya anagomba kuhusuni, hata dzagbwe anagafundza na nguvu sana.

⁸ Phahi hunamanya kala Shariya za Musa ni nono zichilungbwa na kuhumirwa viratu Mlungu alondavyo. ⁹ Tsona hukumanya kala Shariya tazirehwa kpwa atu ahendao haki. Ela nkurehwa kpwa atu a kuvundza shariya na atu asiokubali kukala tsini ya mamlaka, atu asiomuogopha Mlungu na achina-dambi osi, atu asio atakatifu na asio na dini, aolagao avyazi aho na ayawao. ¹⁰ Piya zarehwa kpwa azindzi, ahendao alume ayawao achetu, na ahendao ayawao atumwa,† atu a handzo na aapao na mambo ga handzo, au anjina ahendao gogosi ambago ni chinyume cha mafundzo ga kpweli. ¹¹ Higo ni gara ganagokubaliana na habari nono kuhusu Jesu Muokoli iriyo na uwezo wa ajabu, iratu nriyoikirwa mikononi ni Mlungu wa nguma zosi.

*Paulo anamshukuru Mlungu
kpwa mbazize*

¹² Namshukuru Bwana wehu Masihi Jesu, ariyenipha nguvu, achiniona ni muaminifu na achinitsambula nimuhumikire. ¹³ Hata dzagbwe kare námkufuru Jesu, nchimtesa na nchim'bera. Ela Mlungu wanionera mbazi kpwa sababu kala simkuluphira na kala simanya nihendaro.

† **1:10** 1:10 Mana ganjina ni atu agulao na kuguza ayawao akale atumwa. **1:13** 1:13 Mahendo 8:3; 9:4,5

¹⁴ Phahi náphokera mbazi nyinji za Jesu, Bwana na Muokoli wehu. Achinijaliya maisha ga kukuluphira na mendzwa dza vivyo arivyo ye mwenye.

¹⁵ Huno ni msemu wa kpweli, nao atu ni lazima auamini, “Masihi Jesu wakpwedza duniani kuokola achina-dambi,” na kahi yao, mimi Paulo kala ni mwenye dambi kuriko osi. ¹⁶ Ela kpwa sababu hiyo, Mlungu wanionera mbazi, mimi ambaye kala nina dambi kuriko osi. Chihivyo Masihi Jesu achinihumira na kunivumirira sana dza mfwano kpwa hara ambao andamkuluphira na kuphaha uzima wa kare na kare. ¹⁷ Na Mlungu, ambaye ni mfalume wa kare na kare, asiyefwa na asiyeonekana, na ambaye kana myawe, naatogolwe na kuishimiwa hata kare na kare. Amina.

¹⁸ Mwanangu Timothy, lagizo hiri nikupharo ni kulengana na manabii arivyogomba kuhusu uwe hipho kare. Nakupha hiro lagizo ili kpwa kulunga maneno higo, uweze kupigana chilume kondo hino nono ya kumkanira Bwana Jesu. ¹⁹ Na kpwa kpwenderera kugbwirira kuluphiororo, kala na nia ya kuhenda manono. Atu anjina taayalunga zamiri za aina hiyo, na kpwa njira iyo aangamiza kuluphiro rao. ²⁰ Mfwano wa atu hinyo ni Himenayo na Isikanda, nami náalavya kpwa Shetani ili adzifundze kusakufuru Mlungu.

2

Mafundzo kuhusu kuabudu

¹ Mwandzo kabisa nakuambirani voyerani chila mutu. Mvoyeni Mlungu aterye na kua-jaliya atu osi, piya mumshukuru kpwa sababu yao. ² Avoyereni atawala na anjina osi ario na mamlaka, ili huphahe kuishi kpwa utulivu na amani wakati hunadzilavya kpwa Mlungu na kukala bila lawama. ³ Mambo dza higa ni manono na ganamuhamira Mlungu, Muokoli wehu, ⁴ ambaye analonda atu osi aokolwe na aphahe kumanya ukpweli. ⁵ Mana Mlungu ni mmwenga, na mpatanishi wa kupatanisha atu na Mlungu piya ni mmwenga, naye ni Jesu Muokoli. ⁶ Naye wadzilavya afwe ili akale mzamana wa kukombola atu osi, na hinyu ni ushaidi wa lengo ra Mlungu ambao watimizwa wakati uriofwaha. ⁷ Ndiyo mana Mlungu wan-itsambula nikale muhubiri na mtume. Hakika nagomba kpweli wala sigomba handzo. Tsona wanitsambula nifundze atu asio kala Ayahudi ujumbe wa ukpweli na kumkuluphira Jesu.

*Alume na achetu
atakwavyo kukala afuasi*

⁸ Phahi, nalonda alume osi a chila phatu avoye Mlungu moyo kutsuka. Na wakati wa kuvoya Mlungu, aunule mikono isiyo na lawama na akale bila ya tsukizi wala malumbano. ⁹ Piya nalonda achetu aonekane kukala na adabu nono na avwale nguwo nono za ishima. Tsona naasidzishuulishe kudzisonga nyere wala kudzi-pamba kpwa kuhumira vitu vya zahabu, vya lulu, na mavwazi ga gali. ¹⁰ Ela achetu anaoamba

kukala anamuogopha Mlungu inabidi aonekane wazi kpwa mahendo gao manono. ¹¹ Wakati wa kufundzwa, achetu naasikize kpwa makini na akale a pole. ¹² Siruhusa mchetu kufundza alume wala asikale na mamlaka dzulu yao, ela ni akale zii. ¹³ Mana Mlungu kpwandza waumba Adamu, alafu ndipho Hawa. ¹⁴ Na Adamu kayachengbwa ni Shetani. Ela Hawa ndiye ariyechengbwa achikala mwenye dambi. ¹⁵ Ela achetu andaokolwa kpwa kuvyala ana, bora aenderere kukuluphira, kumendza atu, kuishi chitakatifu na kudziishimu.*

3

Sifwa za vilongozi a makundi ga afuasi a Jesu

¹ Msemo huno ni wa kpweli. Mutu yeyesi achi-aza mwakpwe moyoni kukala chilongozi, phahi analonda kuhenda kazi nono sana. ² Kpwa hivyo chilongozi ni lazima akale bila lawama, mutu wa mchetu mmwenga, awezaye kudzikanya, mwenye achili nono na ishima, akaribishaye ajeni, na awezaye kufundzato. ³ Ni lazima asikale mlevi wala mutu wa kumendza kondo, ela akale mpole tsona mutu asiyemendza kuheha wala kumendza pesa. ⁴ Piya ni lazima amanyirire nyumbaye vinono, na aahende anae amuogophe na ishima zosi. ⁵ Mana ichikala mutu anashindwa kumanyirira nyumbaye, vyo

2:13 2:13 a Mwandzo 2:7; b Mwandzo 2:21,22 **2:14** 2:14
Mwandzo 3:1-6 * **2:15** 2:15 Chiyunani neno hiri andaokolwa
piya rina mana ya kuphozwa au kukamilishwa. **3:2** 3:2 Tito
1:6-9

kweli andaweza kutundza atu a Mlungu? ⁶ Ni lazima asikale mfuasi yemkubali Jesu dzuzi-dzuzi, ili asedze akadzikutula kpwa ngulu na kuhukumiwa dza vira Shetani arivyohendwa. ⁷ Piya ni lazima akale na nguma nono kpwa atu asio Afuasi a Jesu, ili asedze akaberwa ni atu na akagbwirwa ni muhambo wa Shetani.

*Sifwa za asaidizi a vilongozi
a makundi ga afuasi a Jesu*

⁸ Asaidizi a vilongozi piya ni lazima akale a kuishimiwa ni atu na a kuaminika kpwa agombago, tsona asikale alevi wala asimendze pesa. ⁹ Ni lazima agbwire gara mafundzo ga kweli huaminigo, na kugalunga mioyo kutsuka. ¹⁰ Ni lazima ahewe kazi zanjina kama mtihani. Achikala kana lawama, ndipho anaweza kuhenda kazi ya kuterya vilongozi. ¹¹ Vivyo hivyo, mchewe naye ni lazima akale wa kuishimiwa ni atu, asisengenye, akale mutu awezaye kudzikanya na akale muaminifu kpwa mambo gosi. ¹² Hiye msaidizi wa chilongozi, piya naye ni lazima akale mlume wa mchetu mmwenga, amanyiriraye anae na nyumbaye vinono. ¹³ Mana atu ahendao kazi ya msaidizi wa chilongozi vinono, nkuishimiwa sana ni atu, na anaweza kugomba kuhusu kumkuluphira Jesu Muokoli bila ya wuoga.

Siri kulu iriyoikpwa wazi

¹⁴ Nakuandikira baruwa hino hata dzagbwe ninaaza kpwedza kuko kukuweherani vi sambu sambu. ¹⁵ Ela nchichelewa kpwedza,

baruwa hino indakumanyisa vira ambavyo atu analondwa akale kahi za atu a Mlungu. Na atu a Mlungu ni kanisa ra Mlungu ariye moyo, naro ndiro nguzo na msingi wa kpweli.

¹⁶ Hunakubali kpweli kukala siri ya dini yehu ni kulu sana:

Jesu waonekana na umbo ra chibinadamu,
naye Roho Mtakatifu wahakikisha kala Jesu
ni wa haki.

Waonewa ni malaika,
na wahubiriwa kahi ya makabila ga duniani.
Atu anjina duniani amkuluphira,
naye wahalwa kuphiya dzulu mlunguni na
nguma.

4

Paulo anaonya kuhusu alimu a handzo

¹ Roho Mtakatifu anagomba ching'ang'a kukala siku za mwisho atu anjina andaricha imani ya kpweli, alunge roho zichengazo na agbwire mafundzo ga handzo galago kpwa mashetani. ² Alimu dza hinya ni anafiki na atu a handzo, na zamiri zao zafwa, nazo taziweza kuzuwiya uyi. ³ Hinyo nkuzuwiya atu asilólane, na tsona asirye vyakurya fulani ambavyo Mlungu waviumba viriwe na shukurani ni atu amukuluphirao na amanyao kpweli. ⁴ Chila chitu Mlungu arichoumba ni chinono. Kpwa hivyo takuna chitu chinachoremewa bora chiphokerwe na shukurani, ⁵ mana chinatakaswa uchivoya Mlungu kulengana na nenore.

Mtumishi mnono wa Jesu

⁶ Phahi uchiambira ndugu osi mambo higa, undakala mtumishi mnono wa Jesu Muokoli unayekuzwa na maelekezo ga imani yehu na mafundzo manono hulungago. ⁷ Usidzishuulishe tsetsetse na adisi zisizoreha nguma kpwa Mlungu. Ela dzibaze kpwa makini kudzilavya kpwa Mlungu. ⁸ Mana mazowezi ga mwiri ganareha fwaida chidide kpwa mutu, ela ku-muogopha Mlungu kuna fwaida zaidi pande zosi. Kunahulaga uzima vi sambu na hata badaye.

⁹ Msemo hinyo ni wa kpweli na unafwaha kukubaliwa ni chila mutu. ¹⁰ Hunahenda chadi na kugaya sana kpwa sababu hwaika tumaini rehu kpwa Mlungu aishiye, ambaye ni Muokoli wa atu osi na haswa kpwa hara amukuluphirao.

¹¹ Phahi lagiza na kufundza mambo higa. ¹² Mutu naasikubere kpwa sababu u mwanache. Ela ukale mfwano mbere za afuasi a Jesu kpwa manenogo, maishago, mendzwayo, kuluphiroro na kuishiko bila ya lawama. ¹³ Phahi humira wakatio kpwa chadi kusomera atu Maandiko ga Mlungu, kuatiya moyo afuasi na kuafundza hadi hipho ndiphokpwedza. ¹⁴ Usiriche chipawacho urichophaha kpwa kutabiriwa na vilongozi achikubandikira mikono.

¹⁵ Henda chadi cha kulunga mambo higa, tsona dzilavye kabisa kpwa higa ili chila mutu aone maendererogo. ¹⁶ Dzimanyirire uishivyo na gara ufundzago. Dinisa kuhenda hivyo, nawe undadziokola we mwenye na hara akuphundzao.

Paulo analagiza kuhusu magungu

¹ Usidemurire mtumia, ela gomba naye kpwa ishima dza viratu ugombavyo na sowe. Ahendereto barobaro ayao dza viratu ambavyo unahendera nduguzo. ² Ishimu achetu avyere dza viratu uishimavyo mayoo, na uaishimu moyo kutsuka achetu marika dza viratu enenu achetu.

³ Muishimu na mrorome achetu magungu ambao arichwa bila msada. ⁴ Ela gungu achikala wavyala anae ama ana adzukulu, phahi aho ni atimize wajibu wao wa chidini kpwa kumroroma, dza vyo gungu arivyoarera. Hivi ndivyo Mlungu amenzavyo. ⁵ Mchetu gungu kpweli asiye na mroromi wala msada wowosi nku-muadamira Mlungu bahi, na nkudinisa kuvoya Mlungu usiku na mutsi ili amterye. ⁶ Ela gungu ambaye andaishi maisha ga kudzimanya ye mwenye bahi, ni kama avi wafwa hata dzagbwe achere mzima. ⁷ Nawe lagiza atu alunge mambo higa ili akale bila lawama. ⁸ Ela mfuasi yeyesi ambaye karoroma atue, haswa atu a mwakpwe nyumbani, iye akakahala kuluphirore, tsona ni mui hata kutsupa mutu asiyemkuluphira Jesu.

⁹ Usimuandikishe gungu hadi akale ana zaidi ya miaka mirongo sita, na akale walólwa ni mlume mmwenga. ¹⁰ Piya akale anaishimiwa ni atu kpwa mahendoge manono, kpwa mfwano kurera anae vinono, kukaribisha ajeni phakpwe kaya, kuhumikira atu a Mlungu,* kuterya atu ario na tabu na kudzilavya kuhenda manono wakati wosi.

* **5:10** 5:10 Kuhumikira atu a Mlungu hipho kare kala ni kuasinga magulu.

¹¹ Ela achetu magungu ambao achere atsanga, msatiye kpwenye kundi ra magungu, mana tamaa zao za chimwiri zindazidi chadi yao ya kumuhumikira Jesu, nao andalonda kulólwa tsona. ¹² Kpwa hivyo andakala akadzirehera hukumu enye, mana andakala akavundza ahadi yao ariyoyiika hipho mwandzo. ¹³ Zaidi ya hivyo, andakala na tabiya za uvivu achidengereka ovyo ovyo laloni na kusengenya ayawao, kuinjirira mambo gasigoahusu na kugomba mambo gasigofwaha. ¹⁴ Phahi nalonda magungu anache alólwe, avyale ana aho na aarereto ili adui wehu Shetani asiphahe nafwasi ya kugomba mai kuahusu. ¹⁵ Mana magungu anjina aricha kare kumkuluphira Jesu na vivi anamlunga Shetani. ¹⁶ Mchetu ariyemkuluphira Jesu achikala ana nduguze ambao ni magungu, ni lazima aarome mwenye ili afuasi a Jesu asikale na mzigo hinyo. Kpwa njira iyo andaphaha nafwasi ya kuterya magungu ambao ana shida na taana mutu wa kuaroroma.

Kuishimu vilongozi a afuasi a Jesu

¹⁷ Vilongozi ambao analongoza atu vizuri anafwaha aishimiwe na kuriphiwa vizuri, haswa hara ambao anahenda kazi ya kuhubiri na kufundza. ¹⁸ Mana Maandiko ganaamba, “Ng’ombe ichikala inawaga mtsere usiifunge mlomo.” Piya Maandiko ganaamba, “Muhendadzi-kazi anafwaha kuphaha mariphoge.”† ¹⁹ Usikubali kuphundza mashitaka ga kuhusu chilongozi wa

5:18 5:18 a Kumbukumbu 25:4; b Mathayo 10:10; Luka 10:7

† **5:18** 5:18b Luka 10:7. **5:19** 5:19 Kumbukumbu 17:6; 19:15

afuasi a Jesu isiphokala gakale gakarehwa ni mashaidi airi au ahahu. ²⁰ Ela vilongozi‡ anaenderera kuhenda dambi, ni lazima aonywe mbere za atu osi kpwa rikale fundzo kpwa atu anjina.

²¹ Nami nakulagiza mbere za Mlungu, Masihi Jesu na nyo malaika a Mlungu ariotsambulwa, ulunge malagizo higa bila ya kubaguwa wala kupendeleya. ²² Usihende upesi wa kutsambula chilongozi na kumuikira mikono, wala usiunge mkpwono mutu ahendaye dambi. Na udzirinde ukale bila lawama.

²³ Usinwe madzi bahi, ela nwa uchi mchache wa zabibu ili kuterya ndaniyo na kuphunguza ukongoo wa chila mara.

²⁴ Dambi za atu anjina zinaonekana ching'ang'a, hata chila mmwenga amanye kala andahukumiwa. Ela anjina dambi zao tazindamanyikana hadi badaye. ²⁵ Vivyo hivyo, mahendo manono ganaonekana ching'ang'a, na hata gara ambago tagaonekana ching'ang'a, tagaweza kufwitsika.

6

Paulo analagiza kuhusu atumwa

¹ Atumwa osi ana wajibu wa kuapha matajiri gao ishima zosi ili atu asibere dzina ra Mlungu na mafundzo gehu. ² Nao atumwa ambao matajiri gao ni afuasi a Jesu, naasiabere kpwa sababu ni afuasi ayawao. Ela ni lazima aahumikire vinono kpwa mana hara matajiri ambao anaphaha fwaida ni afuasi ayawao ambao anaamendza.

‡ 5:20 5:20 Chiyunani chinaamba hara.

Timothi, fundza mambo higa gosi na waahimize atu agaphokere.

Alimu a handzo na utajiri wa kpweli

³ Ichikala mutu yeyesi anafundza mambo ga handzo na kurema maneno ga kpweli ga Bwana wehu Jesu Masihi na mafundzo ganagohamira Mlungu, ⁴ anahenda ngulu za bure wala kana amanyaro. Maazoge ni makongo na anamendza kulumbana na kuheha ovyo kuhusu maneno bahi. Hivyo nkusababisha atu kukala na wivu, kuheha, kulaphizana, kuazirana mai, ⁵ na kuvurugana ovyo ovyo. Achili za atu hinyo zabanangika na taana ukpweli, nao anaona kudzilavya kpwa Mlungu ni njira ya kudzita-jirisha.

⁶ Sambu kudzilavya kpwa Mlungu phamwenga na kutosheka na urichonacho ni fwaida kulu. ⁷ Mana huriphovyalwa, tahuyakpweza na chitu duniani, wala huchifwa tahundaweza kuuka na chitu. ⁸ Kpwa hivyo huchiphaha chakurya na nguwo, hundatosheka. ⁹ Ela atu aazao kukala matajiri mwishowe nkuinjira mashakani na kugbwirwa ni muhambo wa tamaa nyinji mbii za chipumbavu ambazo zinaabananga na kuangamiza. ¹⁰ Mana tamaa ya pesa ndicho chandzo cha mai gosi. Atu anjina amendza pesa sana hata achiricha imani ya kpweli na kpwa njira iyo achidziinjiza kwenye mateso na sonono nyinji.

*Paulo anamupha Timothi
malagizo ga mwisho*

¹¹ Ela uwe Timothi, mutu wa Mlungu, usilunge kamare mambo higa. Henda garigo ga haki, dzilavye kpwa Mlungu, mkuluphire Jesu Masihi, mendza atu, vumirira na ukale na upole.

¹² Nalonda upigane kpwa chadi hivi viha vinono vya higa huaminigo. Gbwira sana uzima wa kare na kare uriohirwa ni Mlungu, uriphomkubali mbere za mashaidi manji.

¹³ Sambu nakulagiza mbere za Mlungu, alavyaye uzima kpwa chila chitu, na mbere za Jesu Muokoli, ambaye wagomba ushaidi wa kpweli mbere za Pontio Pilato:

¹⁴ Gbwira lagizo hiri na urilunge bila lawama hadi Bwana wehu Jesu Masihi ndiphotsembuka.

¹⁵ Mlungu andamuhenda aonekane wakatiwe ariopanga ndiphofika. Mana iye ni mtawala wa macheye na wa nguma, ni Mfalume wa afalume, na ni Bwana wa mabwana.

¹⁶ Mlungu macheye ndiye aishiye hata kare na kare! Naye anaishi mwangani, mwanga ambao mutu kaweza kusengerera. Wala takuna mutu yeyesi yemuona ama awezaye kumuona. Nguma na uwezo ni kpwa Mlungu hata kare na kare, Amina.

¹⁷ Alagize matajiri himu duniani asihende ngulu wala kuadamira mali ambazo zinaweza kuangamika wakati wowosi. Aambire amuadamire Mlungu, ambaye nkuhujaliya na chila chitu ili husagale na raha.

¹⁸ Piya aambire ahende manono, tsona akale matajiri a higo mahendo manono. Na akale tayari ya kuhumira pesa zao mioyo kutsuka na kuaganyira anjina mali zao. ¹⁹ Kpwa kuhenda hivyo, andadziikira

akiba ambayo ni msingi mnono wa wakati wedzao, ili badaye aphahe maisha ga kpweli.

²⁰ Mwanangu Timothy, rinda sana higo gosi urigoikirwa mwako mikononi. Dziepushe na malumbano gasigokala ga Mlungu na maazo ganagoshindana na ambago kpwa makosa nkut-sukurirwa ni maarifwa. ²¹ Atu anjina ariokubali na kulunga maarifwa higo ga chipumbavu, aricha njira ya kumkuluphira Jesu.

Navoya Mlungu akujaliyeni mosi.

Digo
Chidigo: Digo (Bible)

copyright © 2019 Bible Translation and Literacy

Language: Digo (Chidigo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-24

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
bab7eb71-e774-512d-9543-5878c28ca63b